

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta ja opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta. Ehdotettu järjestelmä toisi pitkäaikaistyöttömille nykyistä paremmat taloudelliset mahdollisuudet osallistua pitkäkestoiseen, omaehtoiseen, ammatillisia valmiuksia edistävään koulutukseen ja parantaisi heidän sijoittumistaan uudelleen työmarkkinoille. Ehdotus on ensimmäinen vaihe järjestelmästä, jonka tarkoitus on antaa pitkään työelämässä olleille eräin edellytyksin mahdollisuus saada nykyistä parempaa toimeentuloturvaa aikuisopiskeluun. Ehdotettu laki koskisi pitkäaikaistyöttömiä, jotka aloittavat opintonsa lukuvuoden 1997-1998 aikana.

Pitkäaikaistyöttömän koulutustuki on luonteeltaan määräaikainen erillisohjelma, jonka toteuttaminen antaa jatkovalmistelua varten tarpeellista tietoa muun muassa työttömien koulutushalukkuudesta. Aikuisopiskelun toimeentuloturvan myöhempien kehittämis-toimenpiteiden osalta muun muassa rahoitusperiaatteet ja koulutuksen sisällön rajoitukset ratkaistaan erikseen.

Esityksessä ehdotetaan, että pitkäaikaistyöttömällä, joka on toiminut työmarkkinoilla palkkatyössä tai yrittäjänä vähintään 12 vuotta, olisi oikeus työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen tasoiseen etuuteen omaehtoisen, ammatillisia valmiuksia edistävän koulutuksen ajalta. Työhistoriaa tarkasteltaisiin 18 vuoden ajalta ennen koulutuksen alkamista. Koulutuksen tulisi olla päätoimista, tutkintoon johtavaa ja laajuudeltaan vähintään 20 opintoviikkoa. Ennen työttömyyttä kesken jääneitä alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavia opintoja olisi

mahdollista jatkaa. Peruskoulun oppimäärän suorittaminen tai lukion oppimäärän loppuunsaattaminen olisi mahdollista, jos niiden puuttuminen on esteenä työllistymiselle tai osallistumiselle ammatilliseen koulutukseen. Myös vähintään 30 opintoviikon laajuinen ammatillinen lisäkoulutus sekä ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa järjestetyt vastaavanlaajuiset erikoistumisopinnot olisivat tukeen oikeuttavia.

Tukea voitaisiin maksaa enintään kaksi vuotta. Sitä voitaisiin kuitenkin maksaa enintään vuoden 1999 loppuun. Etuuden myöntämisestä ja maksamisesta huolehtisivat Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassalaissa tarkoitetut työttömyyskassat. Etuus rahoitettaisiin kokonaan valtion varoista.

Pysyvän työllistymisen edistämiseksi työhallinto varautuisi tarvittaessa järjestämään ammatillisesti eriytynyttä koulutusta vailla olleelle, ammatillisen perustutkinnon suorittaneelle työntekomahdollisuuden työllistämistuella.

Samalla ehdotetaan tehtäviksi esityksestä aiheutuvat muutokset opintotukilakiin.

Valtion vuoden 1997 talousarviossa on etuuskien maksamiseen varattu 300 miljoonaa markkaa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa ja koulutuspaikkojen rahoitukseen 337 miljoonaa markkaa opetusministeriön pääluokassa.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 1997. Niitä sovellettaisiin koulutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan ja viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 1998.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
1.1.1. Omaehtoinen aikuiskoulutus	3
1.1.2. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	4
1.1.3. Työttömyysturva ja opiskelu	5
1.1.4. Työmarkkinatuki ja opiskelu	5
1.2. Kansainvälinen kehitys	6
1.3. Nykytilan arviointi	7
1.3.1. Epäkohdat	7
1.3.2. Hallituksen päätökset	8
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	9
2.1. Johdanto	9
2.2. Pitkäaikaistyöttömien taustasta	9
2.3. Koulutustarjonta	10
2.4. Keskeiset ehdotukset	11
2.5. Työllistämistuki	12
3. Esityksen vaikutukset	13
3.1. Taloudelliset vaikutukset	13
3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	13
4. Asian valmistelu	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	14
1. Lakiehdotusten perustelut	14
1.1. Laki pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta	14
1.2. Opintotukilaki	18
2. Tarkemmat säännökset	18
3. Voimaantulo	18
LAKIEHDOTUKSET	
1. Laki pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta	19
2. Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta	22
LIITE	
Rinnakkaisteksti	
2. Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta	23

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Ammatillinen aikuiskoulutus jaetaan rahoitus- ja järjestämisvastuidensa perusteella omaehtoiseen aikuiskoulutukseen, henkilöstökoulutukseen ja työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen. Omaehtoinen koulutus järjestetään opetusministeriön hallinnonalalla. Koulutuksen rahoituksesta on voimassa mitä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/1992) ja ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksesta annetussa laissa (1138/1996) säädetään ja mitä valtion talousarviossa määrätään. Omaehtoinen koulutus muodostuu ammatillisesta peruskoulutuksesta ja lisäkoulutuksesta. Omaehtoinen koulutus perustuu vapaaseen koulutukseen hakeutumiseen ja valintoihin. Toisaalta se tukee yksilöiden työnantajasta riippumattomia mahdollisuuksia ammatilliseen ja muuhun kehittymiseen. Henkilöstökoulutus on työnantajien työntekijöilleen järjestämää koulutusta. Se on pääosin lyhytkestoista täydennyskoulutusta. Vastuu henkilöstökoulutuksesta aiheutuvista kustannuksista on työnantajilla. Opiskelijoille koulutus on työhön rinnastettavaa aikaa, josta he yleensä saavat palkkaa. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on työvoimaviranomaisen suunnittelemaa ja hankkimaa koulutusta. Työhallinto myös valitsee opiskelijat koulutukseen.

1.1.1. Omaehtoinen aikuiskoulutus

Yleistä

Opetusministeriön rahoittamasta aikuiskoulutuksesta käytetään nimitystä omaehtoinen koulutus. Nimitys perustuu kahteen lähtökohtaan: Koulutuksen rahoittaja luo päätöksillään koulutustarjontaa kansalaisten omaehtoisesti hyödynnettäväksi eikä puutu siihen, ketkä koulutukseen valitaan. Toisaalta omaehtoinen koulutus on nimenomaisesti tarkoitettu niille, jotka haluavat itse varautua yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin tai muuten parantaa osaamistaan omilla ehdoillaan. Omaehtoisen opiskelun taustalla on yksilön päätös, motivaatio ja sitoutuminen.

Lähtökohtana ovat yksilölliset ja eriytyvät koulutustarpeet. Arvion ja päätökset tarvittavista toimenpiteistä tekee jokainen itse. Osallistuja maksaa yleensä koulutukseen liittyvät maksut. Omavalintainen kuvaa monessa tapauksessa parhaiten omaehtoista koulutusta.

Omaehtoisuus merkitsee tässä esityksessä pitkäaikaistyöttömille annettavaa omaa mahdollisuutta valita koulutustukeen oikeuttavat opintonsa mahdollisimman laajasta ja hänelle parhaimmin soveltuvasta ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen sekä yleissivistävän koulutuksen puutteita korjaavan koulutuksen tarjonnasta.

Koulutuksen rakennetta, tarjontaa ja tutkintojärjestelmiä on kehitetty vastaamaan työelämän muutokseen ja aikuisten koulutustarpeisiin. Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman mukaisesti peruskoulun jälkeisen yleissivistävän, ammatillisen ja korkeakoulutasoisen, tutkintoon johtavan koulutuksen tarjonnasta neljäsosa pyritään suuntaamaan aikuisten perus- ja uudelleenkoulutukseen. Tutkintojärjestelmää täydentävän aikuisten lisäkoulutuksen ja muun vastaavan koulutuksen tarjontaa on laajennettu ja suunnattu pitkäkestoiseen täydennyskoulutukseen.

Omaehtoisuuden periaatteen mukaan pitkäaikaistyöttömien tulee haluta, pyrkiä ja päästä tavoittelemaansa koulutukseen, täyttää koulutukseen valintaperusteet sekä opintoihin osallistumista ja opinnoissa edistymistä koskevat määräykset. Muun muassa koulutuksen laadun ja integroimisperiaatteiden vuoksi ei ole tarkoitus luoda vain pitkäaikaistyöttömille tarkoitettuja koulutusryhmiä. Pitkäaikaistyöttömien opiskelu muiden opiskelijoiden joukossa on osa työllistymisstrategiaa.

Päätoimisen opiskelijan toimeentuloturva

Jos työtön aloittaa opinnot omaehtoisessa päätoimisessa koulutuksessa, hän siirtyy työttömyysturvan piiristä opintotuen piiriin. Opintotukilain (65/1994) mukaan opiskelija on oikeutettu opintorahaan, jonka määrä on korkeakouluopiskelijalla 1 540 markkaa ja muussa oppilaitoksessa opiskelevalla 1 270

markkaa kuukaudessa. Jos opiskelija on täytännyt ennen opintojen alkua 30 vuotta, hän voi tietyin lisäedellytyksin olla oikeutettu aikuisopintorahaan, joka on 25 prosenttia opiskelijan opintojen alkamista edeltävistä vakiintuneista kuukausituloista, kuitenkin enintään 2 800 markkaa kuukaudessa. Aikuisopintorahan vähimmäismäärä on 1 540 markkaa kuukaudessa. Yli vuoden työttömänä olleelle aikuisopintorahan taso määräytyy työttömyysturvan mukaan, jolloin aikuisopintoraha myönnetään vähimmäismääräisenä. Opintorahan tai aikuisopintorahan lisäksi opiskelija on oikeutettu valtion takaamaan opintolainaan, jonka määrä on 1 300 markkaa ja aikuisopintorahan saajilla 1 800 markkaa kuukaudessa. Opintotukea maksetaan vain opintokuukausilta. Se, joka on irtisanottu siksi, että työnantaja on taloudellisista tai tuotannollisista syistä joutunut supistamaan työvoimaa tai lopettanut toimintansa, voi saada opintotuen lisäksi erorahan aikuiskoulutuslisää, jos hän on työpaikan menettäessään täyttänyt 30 vuotta ja aloittaa opiskelun viimeistään kahden vuoden kuluessa työ- tai virkasuhteen päättymisestä. Erorahan aikuiskoulutuslisän myöntää ja maksaa koulutus- ja erorahasto.

1.1.2. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Yleistä

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus on työministeriön hallinnoima aikuiskoulutusmuoto. Se perustuu työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annettuun lakiin (763/1990), joka tuli voimaan vuoden 1991 alusta. Vuonna 1996 koulutuksen aloittavia oli yli 119 000. Koulutuksen hankintaan käytettiin 1 065 miljoonaa markkaa ja opiskelijoiden toimeentuloon 1 219 miljoonaa markkaa.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen (työvoimakoulutus) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa työmarkkinoilla. Koulutuksella pyritään torjumaan työttömyyttä ja poistamaan työvoimapulaa. Työvoimakoulutuksen suunnittelu ja toimeenpano perustuu alueellisiin kehitysnäkömiin. Päätöksenteko on viety lähelle henkilö- ja yritysasiakkaita, jotta koulutuksella pystyttäisiin nopeasti ja tehokkaasti vastaamaan työelämän määrällisiin, laadullisiin ja alueellisiin muutoksiin ja tarpeisiin.

Työvoimakoulutus on pääasiassa työttömil-

le ja työttömyysuhan alaisille suunniteltua ammatillista koulutusta. Näiden ryhmien osuus koulutuksen aloittaneista on vajaat 90 prosenttia. Koulutus on pääasiassa jatko- ja täydennyskoulutusta (47,3 prosenttia). Perus- ja uudelleen koulutuksen osuus on 10,3 prosenttia. Koulutuksen keskipituus oli 4,1 kuukautta vuonna 1996, mutta pituuksissa vaihteluväli on huomattava, aina muutamasta viikosta yli vuoteen. Osa koulutuksesta on tutkintoon, sen osaan tai muuhun tunnustettuun pätevyyteen tai lupakirjaan johtavaa. Koulutusta pyritään suuntaamaan siten, että se tukisi talouden elpymistä ja työpaikkojen kasvua. Keskeisinä keinoina tällä alueella on muun muassa pienten ja keskisuurten yritysten kehittämiskoulutus ja yrittäjäkoulutus. Osa koulutuksesta on toteutettu niin sanotuin yhteishankintoina yhteistyössä yritysten kanssa.

Toinen tärkeä painoalue on pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisy ja pitkäaikaistyöttömien työhönpaluun tehostaminen. Vuonna 1996 noin 20 000 pitkäaikaistyöttöä aloitti työvoimakoulutuksen, mikä on 16,6 prosenttia kaikista koulutuksen aloittaneista. Pitkäaikaistyöttömille, vajaakuntoisille ja muille vaikeasti työllistettävillä järjestetään ohjaavaa koulutusta. Sen tavoitteena on rakentaa yksilöllinen urasuunnitelma, johon henkilö itse on sitoutunut. Yhä useammassa tapauksessa koulutus on integroitu osaksi laajempaa toimenpidekokonaisuutta. Tällaiset yksilölliset kokonaisuudet voivat koostua useista toimenpiteistä, kuten koulutuksesta, kuntoutuksesta, ohjauksesta, neuvonnasta ja tukityöstä.

Koulutuksen jälkeinen työhönsijoittuminen seuraa suhdannetilanteen vaihteluita ja on noussut viime vuosina. Suhdannetilannetta seuraava sijoittumistaso ei ole muuttunut, vaikka koulutuksen kohderyhmä on monella tavoin vaikeampi kuin aiempina vuosina pidempien työttömyyden kestojen vuoksi. Koulutukseen pääsy on edelleen volyymin nostosta huolimatta ollut vaikeaa: vain vajaa puolet hakemuksista johti koulutuksen aloittamiseen.

Työvoimakoulutuksen taloudelliset etuudet

Työvoimakoulutuksen koulutusaikaisia taloudellisia etuuksia ovat koulutustuki ja työmarkkinatuki sekä ylläpito- ja majoituskorvaus. Koulutustuen suuruus määräytyy samoin perustein kuin työttömyyspäivära-

hankin. Koulutustukeen on oikeus 17 vuotta täyttäneellä opiskelijalla, joka on täyttänyt työttömyysturvalaissa (602/1984) säädetyn työssäoloehdon. Lisäksi edellytetään, että työttömyysturvan saamisen enimmäisaika ei ole tullut täyteen. Koulutustuki on työttömyysturvajärjestelmästä erillinen etuus, jolloin koulutuksessaoloaikaa ei lasketa työttömyysturvan enimmäisaikaan. Opiskelijoille, jotka eivät täytä työssäoloehdotta tai joiden työttömyysturvan enimmäiskesto on tähtynyt, voidaan maksaa työmarkkinatukea. Täysimääräistä koulutustukea tai työmarkkinatukea saavat opiskelijat voivat lisäksi saada ateria- ja matkakustannusten korvausta. Tämä ylläpitokorvaus on veroton etuus, ja sen suuruus on 30 markkaa päivältä. Jos opiskelija osallistuu koulutukseen työssäkäyntialueensa ulkopuolella ja hänelle syntyy ylimääräisiä majoituskustannuksia, hänelle voidaan maksaa majoituskorvausta. Myös majoituskorvaus on veroton etuus ja suuruudeltaan 30 markkaa päivältä.

1.1.3. Työttömyysturva ja opiskelu

Työttömyyspäivärahaa maksetaan työttömän työnhakijan toimeentulon turvaamiseksi ja työttömyydestä aiheutuvien taloudellisten menetysten korvaamiseksi. Työttömyyspäivärahaan on oikeus työvoimatoimistoon ilmoittautuneella, kokoaikatyötä hakevalla, työkykyisellä, työttömällä henkilöllä, joka on työmarkkinoiden käytettävissä ja jolle ei ole voitu osoittaa työtä ja jota ei ole voitu

osoittaa koulutukseen. Työttömyysturvalain 5 §:n mukaan työttömyyspäivärahaan ei ole oikeutta sillä, joka on katsottava päätoimiseksi opiskelijaksi. Opiskelu katsotaan päätoimiseksi silloin, kun se on esteenä kokoaikaisen työn vastaanottamiselle. Päätoimisella opiskelijalla ei ole oikeutta työttömyyspäivärahaan myöskään opiskelun loma-aikana. Työttömyyspäivärahaa voidaan kuitenkin maksaa opiskelijalle, joka opiskelee sivutoimisesti esimerkiksi aikuislukiossa.

1.1.4. Työmarkkinatuki ja opiskelu

Työmarkkinatuki on työttömälle työnhaun ja työvoimapolitiittisten toimenpiteiden aikaisen toimeentulon turvaamiseksi tarkoitettu tuki, jonka avulla edistetään ja parannetaan tuen saajan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytyksiä. Työmarkkinatuen saajan työllistymistä voidaan työvoimaviranomaisen osoituksesta edistää siten, että tuen saaja osallistuu työharjoitteluun, työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen tai ammatinvalinnanohjaus- ja kuntoutustoimenpiteisiin. Työmarkkinatuki eroaa työttömyysturvasta siinä, että sitä maksetaan myös aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden ajalta. Työmarkkinatukeen ei ole oikeutta sillä, joka on katsottava päätoimiseksi opiskelijaksi. Työmarkkinatukea saava voi näin opiskella tällä etuudella työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa. Sen sijaan muu päätoiminen opiskelu on esteenä työmarkkinatuen saamiselle.

Taulukko 1: Työttömän toimeentuloetuudet työttömänä, työvoimakoulutuksessa ja omaehtoisessa koulutuksessa

Työttömänä	Työvoimakoulutuksessa	Omaehtoisessa koulutuksessa
Peruspäiväraha 21,5x124mk = 2 666 mk	Perustuki 21,5x170mk = 3 655 mk	Opintoraha 1 270 - 1 540 mk Opintolaina 1 300 mk (Aikuiskoulutussisä 1 100 mk)
Työmarkkinatuki 21,5x114mk = 2 451 mk	Työmarkkinatuki 21,5x146mk = 3 139 mk	
Ansiopäiväraha 21,5x213mk = 4 580 mk	Ansiotuki 21,5x272mk = 5 848 mk	

*Taulukossa esitetyt luvut perustuvat työttömyyspäivärahojen sekä työvoimakoulutuksen osalta vuoden 1996 toteutumatietoihin (keskimääräinen tuen taso). Työvoimakoulutuksen etuudet sisältävät myös ylläpito- ja majoituskorvaukset. Aikuiskoulutussisää saavat vain ne, jotka on irtisanottu taloudellisista tai tuotannollisista syistä (myös muita erityisedellytyksiä).

1.2. Kansainvälinen kehitys

Yleistä

Keskeinen tavoite maissa, joissa koulutusjärjestelmiä on pyritty kehittämään, on pyrkimys työttömien aktivoimiseen koulutuksen, työkokemuksen ja työssä oppimisen avulla. Kiinteää yhteyttä käytännön työelämään on pidetty keinona saada koulutukseen myös ne, jotka eivät motivoidu hakeutumaan perinteiseen oppilaitosmuotoiseen koulutukseen. Myös työpaikkakouluttajien kouluttamiseen on kiinnitetty huomiota. Toinen yhteinen piirre on pyrkimys räätälöidä yksilöllisiä koulutusohjelmia koulutukseen hakeutuille. Oppilaitoksilta vaaditaan yhä enemmän voimavaroja opiskelemaan hakeutuvien tutorointiin ja yksilöllisten opetusohjelmien rakentamiseen ja valmiutta niiden joustavaan toteuttamiseen. Kolmas piirre on kehittää järjestelmää yleisinä aikuiskoulutuksen tukijärjestelminä, joiden kohdejoukkona ovat myös työlliset. Siten voidaan työssä olevien koulutustasoa nostaa, ja toisaalta yrityksille syntyy reserviä, joka on käytettävissä työllistämismahdollisuuksien lisääntyessä. Samalla työttömien passiivisuuden kierre katkeaa.

Tanska

Tanskassa perusajatuksena on passiivisen turvan ja aktiivisten toimenpiteiden integroiminen yhdeksi kokonaisuudeksi. Oikeus saada etuuksia sekä oikeudet ja velvollisuudet osallistua aktiivivoimien toimenpiteisiin määritellään tarkoin koko sen viiden vuoden ajalle, jonka ansiosidonnainen turva enimmillään saattaa kestää.

Yritysten henkilöstökoulutus, koulutusvapaajärjestelmä, työttömiä aktivoivat toimenpiteet sekä ennen muuta koulutus- ja tukityöllistämisen on niputettu yhdeksi työn kierrätyksen palvelupaketiksi. Yritys voi saada valtiolta tukea henkilöstönsä kouluttamiseen, sijaisen kouluttamiseen ja tukityöpaikkaan. Koulutusvapaajärjestelmää käyttävän työntekijän koulutuksessaan saaman tuen taso on ansiosidonnaisen työttömyysturvan suuruinen. Vuonna 1995 tällaisen kierrätyksen piirissä oli 29 000 ihmistä, joista 21 000 työssä olevia ja 8 000 työttömiä. Kokemuksia on hankittu myös alueellisista työnkierrätyskeskuksista, jotka yritysten, koulutuslaitosten ja työvoimaviranomaisten yhteistyöllä järjestävät yrityskohtaisia kierrätyspaketteja.

Järjestelmästä saadut kokemukset ovat olleet suhteellisen hyviä. Puolet yrityksistä on maksanut koulutusvapaalla oleville vuorotellukorvauksen ja palkan välisen erotuksen. Lisäkoulutuksen hankkiminen nähdään myös yrityksissä edulliseksi. Kritiikkiä on esitetty siitä, että järjestelmä suosii työttömyyskassojen jäseniä. Tästä syystä Tanskan hallitus onkin asettanut järjestelmän kehittämisen tavoitteeksi sen, että koulutusmahdollisuudet voidaan tarjota kaikille työttömille. Koulutusjärjestelmän toimintaan kohdistuu myös kritiikkiä. Koulutuksen ja työelämän kytkentöjä pyritäänkin parantamaan perustetuissa alueellisissa ja paikallisissa kolmikantaelimissä.

Ruotsi

Osana hallituksen työllistämishjelmaa on Ruotsissa päätetty käynnistää erityinen työttömien ja työssä olevien pätevyyden kohottamishjelma. Tavoitteena on perustaa vuoden 1997 heinäkuun alun ja vuoden 1999 lopun välisenä aikana kaikkiaan 130 000 uutta koulutuspaikkaa, joista 100 000 keskiasteen ammatillisiin ja yleissivistäviin opintoihin ("gymnasie skolan") ja 30 000 korkeakouluihin. Ohjelman kustannukset ovat kaikkiaan noin 10 miljardia Ruotsin kruunua, ja se rahoitetaan muun muassa energiaveroa nostamalla ja eräin säästötoimenpitein työllisyyspolitiikassa.

Ohjelmaa toteutettaessa 25 - 55 vuotiaat työttömät saavat mahdollisuuden opiskella enimmillään yhden opintovuoden tuella, joka vastaa ansiosidonnaista työttömyysturvaa ("a-kassa") tai työttömien perustoimeentuloturva ("kontant arbetsmarknadsstöd"). Tukeen ovat oikeutettuja ne työttömät, joilta puuttuu peruskoulua vastaava koulutus tai kolmivuotista keskiasteen koulutusta vastaava pätevyys. Myös työssäolevilla, joilla on takanaan vähintään viiden vuoden kokoaikainen tai osa-aikainen työsuhte, on sama mahdollisuus, jos koulutukseen lähtevän tilalle palkataan työnvälityksen osoittama pitkäaikastyöntö. Jos koulutuksen kysyntä ylittää tarjonnan, asetetaan etusijalle ne, joiden koulutustarve on suurin aikaisemman lyhyeksi tai puutteelliseksi jääneen koulutuksen vuoksi.

Ruotsin ohjelmaan kuuluu oleellisena osana ammatinvalinnanohjauksen ja opinto-ohjauksen huomattava tehostaminen sekä yksilöllisten opintosuunnitelmien laatiminen.

Niille koulutukseen hakeutuville, joiden peruskoulutus on puutteellinen, tarjotaan mahdollisuus täydentää yleissivistävää koulutustaan.

Järjestelmän hallinnosta vastaa valtion opintotukiviranomainen ("centrala studies-tödsnämnden"). Ohjelmaan kuuluu myös toimenpiteiden arviointi, josta vastaavat kouluviranomaiset.

Australia

Vuonna 1994 Australian hallitus julkisti suunnitelmat työttömille suunnatusta koulutustarjonnasta. Suunnitelmien tarkoituksena oli vähentää työttömyyttä ja luoda pysyvää taloudellista kasvua. Tavoitteen saavuttamiseksi katsottiin tarvittavan teollista ja alueellista kehittämistä ja työmarkkinareformia sekä työvoiman kehittämistä kyvykkäämmäksi ja joustavammaksi. Erityinen tarkoitus oli keskittyä huonossa asemassa olevien työttömien, erityisesti pitkäaikaisyöttömien tietotaidon uudelleen luomiseen ja työllistämiseen. Ohjelmia pyrittiin soveltamaan paikallisesti alueellisten komiteoiden avulla, alueen työllistämistarpeiden mukaan.

Australian ohjelmat ovat painottuneet neljään päätavoitteeseen: työnantajille maksettava tuki työllistämiseen, kouluttamiseen ja työpaikkojen järjestämiseen huonossa asemassa oleville työnhakijoille, yrittäjyydestä, työvoimakoulutuksesta sekä työnhakijoiden valmennus- ja tukiohjelma.

Heikoimmassa asemassa olevia työnhakijoita on avustettu henkilökohtaisesti ja tehokasta tapauskohtaista käsittelyä on lisätty. Erityistä huomiota on kiinnitetty myös työnhakuprosessin opettamiseen. Työllistämistuen ja koulutuksen yhdistelmiä on otettu käyttöön. Näissä ohjelmissa työnantaja sitoutuu työllistämään osallistujan vähintään 12 kuukaudeksi ja antamaan työn ohessa koulutusta. Työnantajat ovat suosineet ohjelmia, koska he ovat voineet hyödyntää harjoittelupalkkausta ja saada koulutusavustusta. Käytössä on myös pitkäaikaistyöttömille tarkoitettu palkka-avustushjelma, jonka tarkoituksena on työnsaannin edistäminen. Ohjelma sisältää palkkatukea koeajalta sekä lisätukea vähintään 12 kuukauden työllistämiseksi. Uusia työpaikkoja on pyritty luomaan tuemalla yrittäjäksi ryhtymistä. Erityisesti nuoria rohkaistaan työllistämään itsensä yrittäjätoiminnalla. Ohjelmassa saa koulutusta pienyrityksen johtamiseen, liikkeenjohdoli-

isiin taitoihin ja liiketoiminnan suunnitteluun sekä taloudellista tukea yhteensä 12 kuukauden ajan ja mentorin tukea ensimmäisen liiketoimintavuoden aikana.

1.3. Nykytilan arviointi

1.3.1. Epäkohdat

Yhteiskunnan taloudellinen tuki on nykyoloissa liiaksi painottunut passiiviseen toimeentuloturvaan aktiivisten työllistymismahdollisuuksien parantamisen sijasta. Etuuksien tasojen suhde ja etuuksien saamisedellytykset ovat johtaneet enenevässä määrin tilanteisiin, joissa työttömän osallistuminen työmarkkinakelpoisuuttaan parantavaan toimintaan merkitsee toimeentulon heikkenemistä ja siten vaikeuttaa niihin osallistumista. Myös elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti työttömien mahdollisuuksia koulutukseen tulee lisätä. Erityisesti tulee motivoida pitkään työttömänä olleita parantamaan ammattitaitoaan ja turvata heidän toimeentulonsa koulutusaikana. Elinikäisen oppimisen korostamisen taustalla on näkemys siitä, että kansainvälistyminen, taloudellinen yhentyminen, teknologinen kehitys sekä elinkeino- ja ammattirakenteen muutos sekä tietotyön osuuden voimakas kasvu kohottavat osaamisen tason ja inhimilliset voimavarat entistä tärkeämpään asemaan kansallista selviytymistä, yritysten kilpailuasemaa ja yksittäisten ihmisten mahdollisuuksia ajatellen. Myös korkea työttömyys ja tulevaisuuden kehityksen entistä vaikeampi ennustettavuus kohottavat ammattitaidolle asetettavia vaatimuksia. Koulutusjärjestelmillä sekä teollisuuden tuottavuuden ja kilpailukyvyyn välillä on voimakas yhteys. Suomen kansallinen strategia-alue on ollut osaamisen yhteiskunnan kehittäminen. Koulutuksen merkitys korostuu ja tavoitteeksi asetetaan koko väestön koulutustason kohottaminen.

Työttömyysturvan uudistamisen yhtenä tarkoituksena on painopisteen siirtäminen työttömyysturvasta aktiivisiin toimenpiteisiin, mikä merkitsee investoimista ammattitaidon ja työkyvyn parantamiseen passiivisen työttömyysturvan maksamisen sijasta. Työttömyysturvan saamisen ehtona on työmarkkinoiden käytettävissäolo. Työttömyysturvaa ei myönnetä ammatillisen aikuiskoulutuksen opintotueksi päätoimiseen opiskeluun. Työttömyysturvan tasoinen koulutustuki voidaan maksaa ainoastaan työvoimapolitiittisessa ai-

kuiskoulutuksessa. Vaikka työvoimakoulutuksen volyymia onkin voimakkaasti nostettu työttömyyden kasvun johdosta, pääsee koulutuksen aloittamaan vain runsaat 50 prosenttia hakeneista. Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus painottuu jatko- ja täydennyskoulutukseen, joka on melko lyhytkestoista: koulutuksen keskipituus on 4,1 kuukautta. Ammatillisen peruskoulutuksen osuus työvoimakoulutuksesta on hieman yli 10 prosenttia. Koulutustaustalla on nykyisessä työllisyysstilanteessa ja muuttuvilla työmarkkinoilla selvä yhteys riskiin joutua työttömäksi sekä työttömyyden kestoon. Kaikista työttömistä työnhakijoista 55 prosentilta puuttuu ammatillinen peruskoulutus, yhdenjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleilta se puuttuu 68 prosentilta.

Omaehtoisen koulutuksen tarjonnan lisääminen on ollut 1990-luvulla osana hallituksen työllisyyttä edistäviä toimenpideohjelmiä, vuonna 1993 *Koulutuksella parempaan työllisyyteen* ja vuosina 1994-1996 *Vaihtoehto työttömyydelle*. Molemmissa ohjelmissa ongelmaksi muodostui opintotuen ja työttömyysturvan tasojen välinen ero. Käytännössä koulutusmahdollisuus voitiin tarjota vain niille työttömille, jotka saattoivat valita tasoltaan alemman opintotuen työttömyysturvan sijasta. Huomattavasti useammat joutuivat luopumaan kouluttautumis suunnitelmistaan, koska monesti opintotuen ja peruspäivärahankin välinen ero on niin suuri, että se muodostaa tosiasiallisen esteen koulutukseen hakeutumiselle.

Toimeentuloturvan näkökulmasta merkittäv in este työttömien omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen hakeutumiselle on koulutuksen ajalta maksettavien etuuksien alempi taso verrattuna työttömyysturvan tasoon. Etuuksien epäsuhta on johtanut paitsi omaehtoiseen koulutukseen hakeutuvien määrän vähenemiseen myös järjestelyihin, joilla työttömyyspäiväraha-oikeus pyritään säilyttämään päätoimisen opiskelun ajalta. Erilaiset iltä-, etä- ja monimuoto-opiskelun muodot ovat lisääntyneet, jotta opiskelu työttömyysturvalla olisi mahdollista.

1.3.2. Hallituksen päätökset

Hallituksen 10 päivänä syyskuuta 1995 päivätyn kannanoton mukaan: "Osana työttömyysturvan kokonaisuudistusta toimeentuloturvan painopistettä siirretään ammattitaitoa ja työkykyä parantavaan toimintaan. Tällöin

mm. ratkaistaan työttömän henkilön oikeus saada ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa vastaava toimeentuloturva ammatillisen koulutuksen ajalta. Koulutusajan toimeentuloturvan uudistus parantaa työttömien toimeentuloturvaa kokonaisuudistuksessa valittavista ratkaisuista riippuen 300-500 milj. markkaa." Kannanotto liittyy voimassa olevaan tuloratkaisuun.

Periaatepäätöksessä 19 päivältä lokakuuta 1995 Suomen työllisyysohjelman edellyttämistä toimenpiteistä todetaan muun muassa: "Hallitus jatkaa työttömyysturvauudistuksen valmistelutyötä siten, että painopiste voi siirtyä passiivisista toimista aktiivisiin toimenpiteisiin vuosikymmenen loppuun mennessä työttömyysturvauudistuksen valmistelussa jo päätettyä enemmän. Kolmikantaneuvotteluissa mm. ratkaistaan työvuorotteluista saatujen kokemusten perusteella kysymys työssä olevien oikeudesta saada ansioihin suhteutettua toimeentuloturvaa omaehtoisen ammatillisen koulutuksen ajalta."

Aikuiskoulutuksen toimeentuloturvan kehittämistä koskevia kannanottoja sisältyy myös hallituksen 26 päivänä huhtikuuta 1996 ja 8 päivänä toukokuuta 1996 tekemiin päätöksiin työttömyysturvauudistuksesta. Kannanottojen keskeinen sisältö oli se, että "selvitetään työttömän henkilön oikeuteen saada ansioon suhteutettua päivärahaa vastaavaa toimeentuloturvaa ammatillisen koulutuksen ajalta koskevan uudistuksen jatkamista vuonna 1998."

Valtioneuvoston kanslia nimesi maaherra Kalevi Kivistön ja johtaja Tuulikki Petäjäniemen selvittäjiksi, joiden tehtäväksi annettiin vuoden 1996 loppuun mennessä tehdä hallituksen 8 päivänä toukokuuta 1996 tekemässä päätöksessä tarkoitetut ehdotukset ja selvitykset. Muistio luovutettiin valtioneuvoston kanslialle 8 päivänä tammikuuta 1997. Muistiossa ehdotettiin kolmevaiheista uudistusta:

Ensinnäkin vuotta 1997 koskeva ratkaisu (pitkäaikaistyöttömän koulutustuki) koskisi pitkäaikaistyöttömiä, toimeentuloturva määräytyisi työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen koulutustuen tavoin ja koulutukseen hakeutuminen tapahtuisi omaehtoisesti. Toiseksi vuonna 1998 työttömien oikeutta saada työttömyyspäivärahan tasoista toimeentuloturvaa omaehtoisen koulutuksen ajalta laajennettaisiin tietyin työhistoriaa, työttömyyden kestoja ja toimeentuloturvan määräytymistä koskevin ehdoin muihinkin

työttömiin kuin pitkäaikaistyöttömiin (työttömän omaehtoisen koulutuksen tuki). Kolmanneksi vuonna 1998 uudistus ulotettaisiin myös työstään opintovapaalla oleviin kuitenkin siten, että toimeentuloturva olisi tällöin työttömyyspäivärahan tasoa alempi (aikuiskoulutustuki).

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Johdanto

Esitys perustuu pääasiassa selvittäjien ehdottamaan vuotta 1997 koskevaan malliin. Siten lähtökohdaksi on otettu, että ensimmäisessä vaiheessa omaehtoisen opiskelun tuki kohdistuisi pitkäaikaistyöttömiin, jotka ovat toimineet työmarkkinoilla vakiintuneesti. Ehdotettujen rajausten pohjalta on tehty selvityksiä toisaalta pitkäaikaistyöttömien kohderyhmästä ja toisaalta heille soveltuvas- ta koulutustarjonnasta.

2.2. Pitkäaikaistyöttömien taustasta

Pitkäaikaistyöttömien määrää, ikä ja koulutusrakennetta sekä työhistoriaa on selvitetty tilastokeskuksen yksilökohtaisesta, koko väestöä koskevasta aikasarja-aineistosta vuosilta 1987-1995. Kohderyhmänä ovat ne, joiden työttömyys täyttää työllisyysasetuksen (130/1993) 2 §:ssä määritellyn pitkäaikaistyöttömyyden ja joilla on työeläkejärjestelmissä rekisteröityä työhistoriaa 12 vuotta viimeisten 18 vuoden ajalta.

Arvioituna tilastokeskuksen pitkäaikaistyöttömyyden tietokannasta olisi työttömyys- ehdon täyttäviä ollut vuonna 1995 kaikkiaan 267 000 henkilöä. Selvittäjien esittämä työhistoriaehto, 12 työeläkkeeseen oikeuttavaa työvuotta edeltäneiden 18 vuoden aikana, ei ole suoraan arvioitavissa tilastokeskuksen aineistosta, koska se kattaa vain vuodet 1987-1995 eli 9 vuotta vaadittavan 18 vuoden asemasta. Työhistoriaehdon täyttymistä voidaan aineistosta arvioida siten, että nuorilla laskennallinen työhistoriaehto oli 60 prosenttia ja muilla 50 prosenttia ensimmäistyöajasta, keskimäärin 67 prosenttia eli 12/18. Menettelyn avulla pyritään ottamaan huomioon se, että vuosien 1987-1995 työhistorian keskiarvo ei välttämättä kuvaa koko edeltävää 18 vuoden tarkastelujaksoa. Lääkäiden työntekijöiden osalta yhdeksän vuo-

den keskiarvo aliarvioi todellista tilannetta, koska heidän työhistoriansa oli 1980-luvun alkuvuosina ilmeisesti huomattavasti pidempi kuin 1990-luvulla. Toisaalta lyhyen ajan keskiarvo yliarvioi nuorten työhistoriaa, sillä osa nuorista vasta siirtyi työelämään edeltäneiden 18 vuoden aikana.

Luotettavien työhistoria-arvioiden tekemistä vaikeuttaa vielä se, että käytettävissä olevat tiedot päättyvät vuoteen 1995. Erityisesti keski-ikäisillä ja iäkkäillä pitkäaikaistyöttömillä vuosien 1995 -1997 korkea työttömyys on estänyt työeläkkeeseen oikeuttavan työhistorian karttumisen lähes kokonaan. Siten parin viime vuoden työttömyys yhdistettynä jo ennen lamaa syystä tai toisesta vajaaksi jääneeseen työhistoriaan saattaa aiheuttaa sen, että 12 vuoden työhistoriaehto ei enää vuosina 1997 ja 1998 täytykään.

Työhistorian arviomenetelmä johtaa siihen, että 267 000 pitkäaikaistyöttömästä 61 200 eli 23 prosenttia täyttäisi myös työhistoriaehdon. Miehiä olisi 32 900 ja naisia 28 300. Kohderyhmän keski-ikä olisi 49 vuotta. Alle 40-vuotiaita ehdot täyttäviä arvioidaan olevan noin 12 400 eli 20 prosenttia ja yli 55-vuotiaita vastaavasti 34 prosenttia eli 20 600. Kohderyhmän koulutustausta on melko alhainen. Pelkästään kansa- tai peruskoulun varassa olevia on 31 000. Vajaalla 20 000:lla on alemman keskiasteen tutkinto eli ammatillinen peruskoulutus tai yli 400 tuntia kestävä ammattikurssi. Ylemmän keskiasteen eli opistotason suorittaneita on 6 800 ja korkea-asteen suorittaneita 2 500. Ylioppilastutkinnon varassa olevia on runsas 1 200.

Hakeutumista omaehtoiseen opiskeluun ja koulutustuelle on arvioitu varsin kaavamaisin oletuksin, koska kohderyhmän koulutushalukkuudesta ei ole olemassa luotettavia tietoja. Arviossa on lähdetty koulutustutkimusten yleisistä tuloksista, joiden mukaan koulutushalukkuus laskee iän mukaan sekä on korkeampi naisilla ja pitkälle koulutetuilla. Oletusten perusteella arvioidaan, että 13 prosentilla kohderyhmästä olisi niin voimakas koulutusmotiivi, että se johtaisi omaehtoiseen koulutukseen hakeutumiseen ja myös oppilaitokseen sisäänpääsyyn.

Nykyisillä etuustasoilla pitkäaikaistyöttömien koulutushalukkuus ei ole kovin korkea varsinkin, jos syrjäytyminen on päässyt kehittymään pitkälle. Koulutustuen kohderyhmä muodostuisi kuitenkin niistä, joilla on jo useiden vuosien työhistoria ja joiden toi-

meentulo edelleenkin perustuu ansioon suhteutettuun päivärahan. Koulutusmotivaatiota ilmeisestikin parantaisi ehdotetun tuen taso ja se seikka, ettei tukea luettaisi työttömyyspäivärahan enimmäiskeston. Kohderyhmän siirtymiseen koulutukseen vaikuttaa ennen muuta se, missä määrin koulutuksen uskotaan vaikuttavan myöhempään työllistymiseen.

Laskentaoletusten mukaan koulutukseen hakeutuisi 1 päivän elokuuta 1997 ja 1 päivän elokuuta 1998 välisenä aikana yhteensä

noin 8 000 kohderyhmään kuuluvaa. Koulutustaustan perusteella arvioitu koulutustarve näyttäisi painottuvan perusasteen tai välittömästi sen jälkeisiin tutkintoihin sekä ammatilliseen lisäkoulutukseen. Tähän ryhmään kuuluisi noin 6 000 henkilöä. Arviolta 1 500:n opinnot kohdistuisivat ylioppilas- tai opistotason tutkintoa edellyttävään koulutukseen.

Taulukko 2: Laskennallisia arvioita kohderyhmän rakenteesta pitkäaikaistyöttömyyden, työhistorian ja koulutushalukkuuden osalta koulutustaustan mukaan.

	Täyttää työttömyysehdon lkm	Täyttää työhistoriaehdon lkm	Koulutus- halukkuus %	Koulutus- halukkuus lkm
Kansa-/ perusk.	123 500	31 200	9	2 800
Alempi keskiaste	89 500	19 500	15	2 900
Ylempi keskiaste	33 800	6 800	20	1 400
Ylioppilastutkinto	8 400	1 200	26	300
Korkea-aste	12 000	2 500	28	700
Yhteensä	267 200	61 200	13	8 100

2.3. Koulutustarjonta

Koulutuksen rakennetta, tarjontaa ja tutkintojärjestelmiä on kehitetty vastaamaan työelämän muutokseen ja aikuisten koulutustarpeisiin valtioneuvoston 21 päivänä joulukuuta 1995 päättämään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyvien linjausten mukaisesti. Peruskoulun jälkeisen yleissivistävän, ammatillisen ja korkea-koulutasoisen tutkintoon johtavan koulutuksen tarjonnasta neljäsosa pyritään suuntaamaan aikuisten perus- ja uudelleen koulutukseen. Tutkintojärjestelmää täydentävän aikuisten lisäkoulutuksen ja muun vastaavan koulutuksen tarjontaa on laajennettu ja painopistettä suunnattu pitkäkestoiseen täydennyskoulutukseen. Työelämän muutokseen on pyritty vastaamaan kehittämällä peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen työnjakoa siten, että perustutkintoihin johtavat tutkinnot ovat aiempaa laaja-alaisempia. Tutkintoihin on lisätty harjoittelun ja työssäoppimisen jaksot

ja ja työhönsijoittumista edistävät neuvontapalvelut ovat laajenemassa yliopistoista myös ammattikorkeakouluihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin. Laaja-alaisempaan suuntaan kehittyvä peruskoulutus korostaa aikuis koulutuksen roolia työelämän ja yhteiskunnan muutokseen sekä kansalaisten sivistystarpeisiin herkästi reagoivana ja joustavasti vastaavana koulutusmuotona.

Omaehtoisuuden periaatteen mukaisesti myös pitkäaikaistyöttömien tulee haluta, pyrkiä ja päästä tavoittelemaansa koulutukseen. Heidän tulee täyttää koulutuksen valintaperusteet sekä opintoihin osallistumista ja niiden etenemistä koskevat normit. Osassa koulutuksen valintaperusteista voidaan painottaa pitkäaikaistyöttömyyttä huomioonottaviksi. Koulutuksen laadun takia ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista perustaa ainoastaan pitkäaikaistyöttömille tarkoitettuja koulutusryhmiä. Pitkäaikaistyöttömien opiskelu muiden opiskelijoiden joukossa on osa työllistymisstrategiaa ja työttömän identiteetistä poi-

soppimista.

Aikuisille soveltuva koulutustarjonta vuonna 1997 voidaan jakaa tutkintotavoitteiseen koulutukseen, tutkintojärjestelmää täydentävään lisäkoulutukseen ja muuhun aikuiskoulutukseen. Hallituksen 19 päivänä lokakuuta 1995 päättämän työllisyysohjelman mukaiset 10 000 lisäpaikkaa vuodelle 1997 on kohdennettu seuraavasti: yliopistot 1 500, ammatillinen koulutus 4 200 ja ammatillinen aikuiskoulutus 4 300 paikkaa. Koulutuspaikat on suunnattu osana muuta koulutustarjontaa yhteistyössä oppilaitosten ja lääninhallitusten kanssa työvoimatarpeen kehityksen mukaisille aloille.

Kaikkiaan aikuisille soveltuvan tutkintoon johtavan koulutuksen aloituspaikkatarjonta vuonna 1997 on noin 20 000 paikkaa. Näistä 10 000 on ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmentavassa koulutuksessa, 5 500 ammattikorkeakoulututkintoihin johtavassa koulutuksessa ja 3 000 ammatillisiin perustutkintoihin ja opistoasteen tutkintoihin johtavassa koulutuksessa. Alempiin tai ylempiin korkeakoulututkintoihin johtavassa koulutuksessa on 3 000 paikkaa. Peruskoulun ja lukion oppimäärän suorittamiseen tähtääviin opintoihin on käytettävissä 1 000 paikkaa. Tämän lisäksi arviolta 5 000-6 000 nuorten koulutukseen tarkoitettua aloituspaikkaa ohjautuu vuosittain aikuisten käyttöön.

Koulutuksen pituus vaihtelee tutkinnon laajuuden ja tavoitteiden sekä aiemman koulutuksen ja työkokemuksen hyväksiluettavuuden mukaan 20 - 40 opintoviikosta kahteen vuoteen. Pääsyvaatimukset vaihtelevat joustavista tai peruskoulutasoista pohjakoulutusta edellyttävistä (amatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot, lukio-opinnot) ylioppilas- tai opistotutkintoon (ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkinnot). Tutkintoon johtavan koulutuksen haku- ja valintaprosessi ajoittuu kevät- ja kesäkuukausiin, mistä johtuen pitkäaikaistyöttömien koulutustuen toimenpito edellyttää onnistuakseen päähakua täydentävää jälkivalintaa sekä yhteistyössä oppilaitosten kanssa valmisteltuja yhteisvalinnasta erillisiä hakuja. Nämä koulutushaut eivät kuitenkaan ole tarkoitettut yksinomaan työttömille.

Tutkintojärjestelmää täydentävän pitkäkestoisien (pääsääntöisesti 20-40 opintoviikon laajuisten) aikuiskoulutuksen vuotuinen aloituspaikkatarjonta on arviolta 10 000-12 000. Pohjakoulutusvaatimukset vaihtelevat lisä-

koulutuksen tason mukaan ja ovat usein kurssikohtaisia. Koulutukseen voidaan hakeutua pääosin kautta vuoden.

Ottaen huomioon pitkäaikaistyöttömien kohderyhmän koulutustaustan ja tätä kautta määritellyt koulutuksen kohdentamisen painoalueet sekä aikataulukysymykset, voidaan arvioida, että noin 10 000 aikuisten tutkintoon johtavan ja valmentavan koulutuksen aloituspaikoista soveltuu pitkäaikaistyöttömien koulutustarpeisiin. Aikuisten lisäkoulutuksen, erikoistumisopintojen ja muun pitkäkestoisien koulutuksen kokonaistarjonnasta noin 2 400 on vähintään 30 opintoviikon laajuista koulutusta, johon olisi mahdollisuus hakeutua, jos esitys toteutuu.

Koulutustarjonnan ohjautuminen vastamaan pitkäaikaistyöttömien koulutuskysyntää turvataan koulutustarjontaa tarvittaessa suuntaamalla sekä uusia, räätälöityjä koulutusratkaisuja hyväksikäyttäen. Opetushallinnon, oppilaitosten ja työhallinnon tietopalveluja sekä neuvonta- ja tukipalveluja tullaan tehostamaan. Toimeenpanon onnistuminen edellyttää myös ohjelman tarkkaa seuranta ja varautumista erityistilanteisiin, koska soveltuva koulutus on myös muiden aikuisryhmien haettavana. Tieto- ja neuvontapalvelujen tehostamisen lisäksi yksilöllisten opiskelu- ja työllistämissuunnitelmien laatiminen osana työvoimapalveluita ja toisaalta henkilökohtaisten opetussuunnitelmien tekeminen oppilaitoksissa on tärkeä osa toimeenpano-ohjelmaa.

2.4. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että pitkäaikaistyöttömällä, joka on toiminut työmarkkinoilla palkkatyössä tai yrittäjänä vähintään 12 vuotta, olisi oikeus työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen tasoiseen etuuteen omaehtoisien, ammatillisia valmiuksia edistävän koulutuksen ajalta. Työhistoria tutkittaisiin 18 vuoden ajalta ennen koulutuksen alkamista.

Kohderyhmästä yli 50 prosentilta puuttuu ammatillinen peruskoulutus, mikä korreloi selvästi työttömyysjaksojen pitkittymiseen. Tästä syystä tarjottava koulutus painottuisi ensisijaisesti pitkäkestoiseen, ammatilliseen peruskoulutukseen ja muuhun tutkintoon johtavaan koulutukseen. Koulutuksen tulisi olla päätoimista, tutkintoon johtavaa ja laajuudeltaan vähintään 20 opintoviikkoa. Ennen työttömyyttä kesken jääneitä alempaan

tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavia opintoja olisi mahdollista jatkaa. Peruskoulun oppimäärän suorittaminen tai lukion oppimäärän loppuunsaattaminen olisi mahdollista, jos niiden puuttuminen on esteenä työllistymiselle tai osallistumiselle ammatilliseen koulutukseen. Muun koulutuksen osalta korostettaisiin myöskin koulutuksen riittävää laaja-alaisuutta. Vähintään 30 opintoviikon laajuinen ammatillinen lisäkoulutus sekä ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa järjestetyt vastaavanlaajuiset erikoistumisopinnot olisivat etuuteen oikeuttavia.

Etuutta voitaisiin maksaa enintään kaksi vuotta. Sitä voitaisiin kuitenkin maksaa enintään vuoden 1999 loppuun. Etuuden myöntämisestä ja maksamisesta huolehtisivat kansaneläkelaitos ja työttömyyskassalaissa (603/1984) tarkoitetut työttömyyskassat.

Etuus rahoitettaisiin kokonaan valtion varoista. Rahoitus poikkeaisi sekä työttömyysturvan että työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen tuen rahoituksesta, joissa ansiosidonnasta tukea rahoittavat valtion lisäksi työnantajat ja työnantajat.

Ehdotettu järjestelmä loisi pitkäaikaistyöttömille nykyistä paremmat taloudelliset mahdollisuudet osallistua pitkäkestoiseen, omaehtoiseen, ammatillisia valmiuksia edistävään koulutukseen ja parantaisi heidän edellyksiään palata työmarkkinoille.

2.5. Työllistämistuki

Työllisyyslain (275/1987) ja työllisyysasetuksen mukaisessa työllistämisessä on jo pitkään pyritty yhdistelemään eri toimenpiteitä, esimerkiksi tukityöllistämistä ja työvoimapolitiittista aikuiskoulutusta niin sanotuiksi yksilöllisiksi kehittämispoluiksi. Yhdistelmien tarkoituksena on edistää pelkkää tukityötä paremmin henkilön pysyvää työllistymistä. Sama tavoite luonnollisesti liittyy pitkäaikaistyöttömän omaehtoisen opiskelun tukemiseen.

Ehdotuksen keskeisenä tarkoituksena on kannustaa pitkäaikaistyöttöä, joka on kokonaan vailla ammatillisesti eriytynyttä koulutusta, hankkimaan ammatillinen perustutkinto. Perustutkinnon hankkiminen edellyttää säännönmukaisesti kahden tai kolmen vuoden päätoimista opiskelua.

Koulutusaikaiseen etuuteen liittyvä 12 vuoden työhistoriaedellytys johtaa siihen, että etuuden saamisen edellytykset täyttyvät lähinnä 35 vuotta täyttäneillä ja sitä vanhem-

millä pitkäaikaistyöttömillä. Koulutushalukkuudesta tehtyihin arvioihin liittyvistä epävarmuustekijöistä huolimatta on ilmeistä, että varsinkin vailla aiempaa ammatillista koulutusta olevien kynnys lähteä pitkäaikaiseen koulutukseen ilman varmuutta sen välittömiä ja konkreettisia työmahdollisuuksia avaavasta vaikutuksesta on korkea, vaikka heille maksettava etuus olisikin työttömyysturvan tasoinen eikä kuluttaisi työttömyysturvan enimmäisaikaa. Tällöin ehdotettua tukijärjestelmää varten varatut määrärahat jäisivät käyttämättä tai ohjautuisivat kokonaisuudessaan jatkokoulutusta hankkiville.

Tämän vuoksi työministeriö on varautunut työllisyyslain ja työllisyysasetuksen mukaisesti järjestämään ammatillisesti eriytynyttä koulutusta vailla olleelle, ammatillisen perustutkinnon suorittaneelle työntekomahdollisuuden työllistämistuella. Työllistämistuki voidaan myöntää tilanteissa, joissa henkilö ei koulutuksen päätyttyä työllisty kohtuullisessa ajassa muilla keinoin. Jos tuen hakija itse niin haluaa, tuki voidaan työllisyysasetuksessa säädetyin edellytyksin myöntää myös hänelle itselleen esimerkiksi tukena yrittäjäksi ryhtyvälle.

Pitkäaikaistyöttömien osalta mahdollisuus koulutuksen jälkeen työllistämistukityöpaikkaan on muutoinkin aktiivisuutta suosivan ajattelutavan mukainen: jollei pitkäaikaistyötön hakeudu koulutukseen, hänellä olisi joka tapauksessa mahdollisuudet päästä työllistämistuella työhön.

Tukityöllistämisen toteutettaisiin työhallinnon tulosohtausjärjestelmän avulla ja työllistämisessä noudatettaisiin voimassa olevia työllisyyslain ja työllisyysasetuksen säännöksiä. Siten menettely ei edellytä säädösmuutoksia, eikä aiheuta lisämäärärahan tarvetta.

Työttömyysturvalakiin väliaikaisesti lisätyn 13 §:n 5 momentin ja 16 §:n 9 momentin mukaan työttömyysturvan työssäoloehtoon voidaan lukea enintään 16 viikkoa sellaista koulutusta, jonka ajalta maksetaan koulutustukea. Väliaikaiset säännökset ovat voimassa vuoden 1998 loppuun. Koska työttömyysturvalain muutos on väliaikaisesti voimassa sekä myös etuuksiin liittyvien ohjauksien välttämiseksi esityksessä ehdotetaan, ettei koulutuksen lukemista työssäoloehtoon koskevia työttömyysturvalain säännöksiä sovellettaisi tämän lain perusteella koulutustukea saaviin.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Koulutustuki

Tilastokeskuksen tietojen pohjalta arvioituna sekä työllisyysasetuksen mukaista pitkäaikaistyöttömyyden määritelmää käyttäen etuuden saamisen edellytyksenä olevan työttömyysehdon täyttäisi noin 267 000 henkilöä. Heistä 12 vuoden työeläkkeeseen oikeuttavan työhistoriaehdon täyttäisi käytetyin arviointiperustein noin 61 000 henkilöä.

Niiden pitkäaikaistyöttömien kouluttautumishalukkuudesta, joilla on pitkä työhistoria, on käytettävissä vain suuntaa antavia arvioita. Asiasta tehtyjen tutkimusten tuloksia soveltaen koulutukseen osallistuvien määräksi on arvioitu yhteensä noin 8 000 henkilöä. Valtaosa koulutukseen hakeutuvista saisi ansiosidonnaista koulutustukea, jonka suuruus on keskimäärin 260 markkaa päivässä. Koulutuksen keskimääräiseksi kestoksi arvioidaan 200 työpäivää eli yhdeksän kuukautta. Lakiehdotuksen mukaan koulutuksen voisi aloittaa 1 päivän elokuuta 1997 ja 31 päivän heinäkuuta 1998 välisenä aikana. Toimeentuloturvan enimmäiskesto olisi kaksi vuotta. Toimeentuloturva maksettaisiin kuitenkin enintään vuoden 1999 loppuun.

Pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvaan on käytettävissä valtion vuoden 1997 talousarviossa 300 miljoonaa markkaa momentilla 33.17.52. Hallitus arvioi ohjelman etenemistä ja kustannuksia joulukuussa 1997.

Koulutuspaikat

Omaehtoiseen koulutukseen arvioidaan hakeutuvan ehdotetun pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemista koskevan lain voimaantulon ja 31 päivän heinäkuuta 1998 välisenä aikana 8 000 pitkäaikaistyöttöä, joista 4 000 aloittaisi koulutuksen vuonna 1997 ja 4 000 vuonna 1998. Arviolta 1 500:lla koulutus jatkuisi vielä vuonna 1999 ja osalla ilman ehdotetun lain mukaista koulutustukea vielä vuonna 2 000. Opiskelijapaikan keskimääräisen vuosihinnan on arvioitu olevan 28 000 markkaa. Tästä valtion osuutta on 57 prosenttia ja loput kuntien ja muiden ylläpitäjien osuutta. Soveltuva koulustarjonta, jota vuosina 1997-1999 on li-sätty valtioneuvoston 18 päivänä lokakuuta

1995 päättämän työllisyysohjelman mukaisesti noin 10 000 vuotuisella koulutuspaikalla, on käytettävissä myös pitkäaikaistyöttömien omaehtoiseen koulutukseen. Mainittujen koulutuspaikkojen rahoitukseen on valtion talousarviossa vuodelle 1997 varattu opetusministeriön pääluokkaan 337 miljoonaa markkaa.

3.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Organisatorisesti esitys vaikuttaisi oppilaitoksiin, työvoimatoimistoihin sekä etuuksien maksajiin. Oppilaitokset laativat henkilökoh-taisia opetussuunnitelmia. Uudistuksen seuranta ja tuloksellisuuden arviointi edellyttäisi oppilaitoksilta raportointia. Työvoimatoimistot laatisivat työttömille työllistymis-suunnitelmat. Työvoimatoimisto tutkisi henkilön pitkäaikaistyöttömyyden sekä määritteli sen, täyttääkö koulutus etuuden saamisen edellytykset. Työvoimatoimisto ilmoittaisi etuuksien maksajalle näiden edellytysten täyttymisestä. Uudistuksen toimeenpano edellyttäisi nykyistä kiinteämpää yhteistyötä oppilaitosten ja työvoimatoimistojen välillä.

Etuuksien maksajat tutkisivat tuen saamisen yleisissä edellytyksissä määritellyn työhistorian. Työhistoria todettaisiin eläkerekistereistä. Etuuksien maksatuksen valvonta edellyttäisi myös tietojenvaihtoa maksajien ja oppilaitosten välillä.

Esitys ei toteutuessaan edellytä henkilöstövoimavarojen lisäämistä.

4. Asian valmistelu

Uudistusta on valmistellut erillinen ministeriryhmä, mikä asetettiin 22 päivänä tam-mikuuta 1997. Ministeriryhmä on kuullut asiassa työmarkkinaosapuolia.

Virkamiesvalmistelu on tehty yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja työministeriön kesken.

Asiaa on käsitelty aikuiskoulutusneuvostossa sekä työvoimapolitiikan neuvottelukunnassa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisala. Lain mukaiseen etuuteen olisi oikeus Suomessa asuvalla. Lain mukaisena etuutena voidaan maksaa joko työmarkkinatukea tai koulutustukea. Työmarkkinatukiasiassa Suomessa asuvalla henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, joka on asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaan vakituisesti Suomessa asuva. Koulutustukeen sovellettaisiin kotikuntalain (201/1994) mukaista, asiallisesti samansisällistä määritelmää.

2 §. *Toimeenpano.* Koulutusajakaikaisen tuen määräytymisperusteisiin sovellettaisiin työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia sekä työmarkkinatuesta annettua lakia (1542/1993). Tästä syystä koulutusajakaikaisen tuen toimeenpano ja valvonta kuuluisi työministeriölle. Tuen myöntäminen ja maksaminen ehdotetaan Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen tehtäväksi. Kyseiset laitokset huolehtivat myös työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen opintososiaalisten etuukseen maksatuksesta. Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat toimivat sosiaali- ja terveystoiministeriön hallinnonalalla, joten näiden laitosten valvonta ja ohjaus kuuluisi myös koulutusajakaikaisen tuen osalta sosiaali- ja terveystoiministeriölle. Sosiaali- ja terveystoiministeriö voisi antaa kyseessä oleville laitoksille tarvittavat tuen myöntämis- ja maksamismenettelyä koskevat määräykset samalla tavalla kuin työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisista etuuksista. Opetusministeriöllä on ylimpänä viranomaisena vastuu omaehtoisesta koulutuksesta sekä sen hallinnosta. Näin ollen koulutuksen rahoitus- ja järjestämisvastuu kuuluisi opetusministeriölle.

3 §. *Omaehtoisen opiskelun tuki.* Opiskelijalla olisi koulutusajalta oikeus koulutustukeen työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaisesti tai työmarkkinatukeen siten kuin työmarkkinatuesta annettussa laissa työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvan henkilön oikeudesta sääde-

tään.

Koulutustuki maksettaisiin joko perustuke-
na tai ansiotukena.

Työmarkkinatuesta annetun lain 21 §:n, 25 §:n 3 momentin ja 26 §:n 2 momentin mukaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvan työmarkkinatukeen ei sovelleta mainitun lain 21 §:ssä tarkoitettuja korvauksettomia aikoja, tarveharkintaa eikä vanhempiensa taloudessa asuvan tuen osittamista koskevia säännöksiä. Ehdotuksen mukaan rajoituksia ei sovellettaisi tämän lain perusteella maksettavaan työmarkkinatukeen. Oikeus tukeen määräytyisi siten samoin perustein kuin työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvalla, ja tuki voitaisiin maksaa täysimääräisenä koulutusajalta.

Koulutustukeen ja työmarkkinatukeen liittyisivät myös lapsikorotukset. Sen sijaan 2 momentin mukaan tuen myöntäminen olisi sidottu koulutuksen aloittamiseen. Ammatillisia valmiuksia edistävän koulutuksen ja opiskelun päätoimisuuden määrittelystä säädetäisiin 5 ja 6 §:ssä. Omaehtoisuuden periaatteen mukaisesti tukeen oikeutetun henkilön on tullut pyrkiä ja päästä tavoittelevaan koulutukseen. Lisäksi hänen tulee täyttää opintoihin osallistumista ja niiden etenemistä koskevat edellytykset. Tukeen olisi oikeus myös sillä, joka ryhtyy päätoimisesti jatkaamaan ennen työttömyyttään keskeytyneitä ammatillisia valmiuksiaan edistäviä opintoja. Säännöksellä on tarkoitus mahdollistaa sellaisten opintojen loppuunsaattaminen, jotka ovat keskeytyneet ennen työttömyyttä. Tukeen ei olisi oikeutta muun etuuden turvin tai sivutoimisesti työttömyysturvalla opiskelella, joka keskeyttäisi opintonsa mahdollisesti päästäkseen paremman uuden etuuden piiriin.

4 §. *Tuen saamisen yleiset edellytykset.* Tuki maksettaisiin koulutusajalta. Pykälän 1 momentin mukaan tuen myöntäminen olisi sidottu koulutuksen aloittamiseen. Ammatillisia valmiuksia edistävän koulutuksen ja opiskelun päätoimisuuden määrittelystä säädetäisiin 5 ja 6 §:ssä. Omaehtoisuuden periaatteen mukaisesti tukeen oikeutetun henkilön on tullut pyrkiä ja päästä tavoittelevaan koulutukseen. Lisäksi hänen tulee täyttää opintoihin osallistumista ja niiden etenemistä koskevat edellytykset. Tukeen olisi oikeus myös sillä, joka ryhtyy päätoimisesti jatkaamaan ennen työttömyyttään keskeytyneitä ammatillisia valmiuksiaan edistäviä opintoja. Säännöksellä on tarkoitus mahdollistaa sellaisten opintojen loppuunsaattaminen, jotka ovat keskeytyneet ennen työttömyyttä. Tukeen ei olisi oikeutta muun etuuden turvin tai sivutoimisesti työttömyysturvalla opiskelella, joka keskeyttäisi opintonsa mahdollisesti päästäkseen paremman uuden etuuden piiriin.

Pykälän 2 momentin mukaan kaikkien tuen saamisen yleisten edellytysten tulisi täyttyä koulutuksen aloittamisajankohtana. Tuen saamisen edellytyksenä olisi, että henkilö on

koulutuksen aloittaessaan työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa (momentin 1 kohta) ja että hän on pitkäaikaistyötön (momentin 2 kohta). Pitkäaikaistyöttömyyden määrittelyyn ehdotetaan sovellettavaksi työllisyysasetuksen 2 §:ssä määriteltyä pitkäaikaistyöttömyyden käsitettä. Tällöin pitkäaikaistyöttömällä tarkoitetaan yhtäjaksoisesti 12 kuukautta työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa ollutta henkilöä. Tämän lisäksi pitkäaikaistyöttömänä pidetään henkilöä, joka on ollut useammassa työttömyysjaksossa yhteensä vähintään 12 kuukautta työnhakijana ja joka työttömyyden kokonaiskeston perusteella on rinnastettavissa yhdenjaksoisesti 12 kuukautta työttömänä työnhakijana olleeseen henkilöön. Ehdotuksen 10 §:n mukaan työvoimatoimisto tutkisi pitkäaikaistyöttömyyden täyttymiskriteerit. Siten hakeutuminen koulutukseen olisi henkilön niin halutessa vaihtoehto pitkäaikaistyöttömyyden perusteella järjestettävälle tukityölle. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan tuen saamisen yleisenä edellytyksenä olisi myös, että henkilö on työskennellyt työmarkkinoilla yhteensä 12 vuoden ajan viimeksi kuluneen 18 vuoden aikana ennen koulutuksen aloittamista. Säännöksen mukaan edellytyksenä olisi, että henkilö on ansainnut työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen rinnastettavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä sanotun ajan. Mainittua 12 vuoden työskentelyaikaa laskettaessa otettaisiin siten huomioon kaikki työeläkelakien piiriin kuuluva ansiotyö vastaavalla tavalla kuin työntekijäin eläkelaisissa säädetään osa-aikaeläkkeestä ja työttömyyseläkkeestä. Siten myös julkisen sektorin eläkelakien alainen ansiotyö ja yrittäjäeläkelaisissa tarkoitettu yritystoiminta otettaisiin huomioon. Vaadittavan työhistorian tuen hakija osoittaisi Eläketurvakeskuksen ja tarvittaessa Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen todistuksella.

5 §. *Ammatillisia valmiuksia edistävä koulutus.* Pitkäaikaistyöttömien koulutustukeen oikeuttavan koulutuksen piiriin luettaisiin julkisen valvonnan alaisissa oppilaitoksissa järjestettävä, päätoimisena opiskeluna suoritettava vähintään 20 opintoviikon laajuinen koulutus, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon, opistoasteen tutkintoon tai ammattikorkeakoulututkintoon, tai joka valmistaa näyttötutkintona suoritettavaan ammatti- tai erikoisammattitutkintoon tai ammatilliseen

perustutkintoon.

Vastaavanlaajuinen aiemmin keskeytettyjen korkeakouluopintojen pohjalta samaan alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon tähtäävä pitkäaikaistyöttömän päätoiminen opiskelu oikeuttaisi niin ikään koulutustukeen.

Pitkäaikaistyöttömän koulutustukeen oikeuttavaksi koulutukseksi luettaisiin myös työllistymisen tai ammatillisen koulutuksen esteenä olevan yleissivistävän koulutuksen puutteiden korjaamiseksi vastaavanlaajuisina ja päätoimisina opintoina suoritettava peruskoulun oppimäärä tai aiemmin aloitettujen lukio-opintojen loppuunsaattaminen. Koulutustarve määriteltäisiin työvoimatoimiston asiakkaansa kanssa tekemässä työllisyyslain 17 §:ssä tarkoitettussa työllistymissuunnitelmassa.

Pitkäaikaistyöttömien ammatillisia valmiuksia edistäväksi ja koulutustukeen oikeuttavaksi koulutukseksi luettaisiin myös vähintään 30 opintoviikon laajuinen aikuisten lisäkoulutus sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen järjestämät vastaavanlaajuiset erikoistumisopinnot.

Edellä määriteltyä koulutusta voidaan järjestää ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, ammatillisissa erikoisoppilaitoksissa, ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa, lukioissa, musiikkioppilaitoksissa, liikunnan koulutuskeskuksissa, kansanopistoissa, kansalaisopistoissa, opintokeskuksissa ja kesäyliopistoissa. Tutkintoon johtavan koulutuksen vuotuinen tarjonta on arviolta 20 000 aloituspaikkaa. Erikoistumisopintoina ja lisäkoulutuksena järjestettävän koulutuksen vuotuinen tarjonta on 2 000-2 500 aloituspaikkaa.

Pitkäaikaistyöttömällä on laajat mahdollisuudet valita tuettavista koulutusvaihtoehtoista ja hakeutua omia valmiuksiaan parhaiten lisäävään koulutusvaihtoehtoon. Lain keskeinen tarkoitus on lisätä kokonaan vailla ammatillisesti eriytynyttä koulutusta olevien mahdollisuuksia hankkia ammatillisen perustutkinto. Lisäksi kyseessä on ajallisesti ja tiettyyn työttömien joukkoon rajattu vaihe järjestelmästä, jonka jatkamisesta hallitus tulee myöhemmin antamaan esitykset erikseen. Siksi oikeus tukeen rajattaisiin 1 momentissa säädettyä ehdotetulla tavalla yhdenjaksoiseen koulutukseen.

Pitkäaikaistyötön voisi omaehtoisesti hakeutua koulutustukeen oikeuttavaan koulutukseen lain voimaantulon ja 31 päivän hei-

näkuuta 1998 välisenä aikana. Järjestelyn määrärahojen vuoksi tarkoituksena on tietojen neuvontapalveluita tehostamalla pyrkiä aktivoimaan pitkäaikaistyöttömien hakeutumista ja pääsyä omaehtoiseen koulutukseen asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

6 §. *Koulutuksen päätoimisuus.* Sivutoimien opiskelu ei ole esteenä työttömyyspäivärahan eikä työttömyyden perusteella maksettavan työmarkkinatuen saamiselle. Sivutoimisena pidetään opiskelua, johon osallistuminen ei ole esteenä kokoaikatyön vastaanottamiselle. Pykälässä ehdotetaan säädettyä rajanvedosta päätoimisen ja sivutoimisen opiskelun välillä työttömyysturvalain soveltamisessa omaksuttujen vakiintuneiden periaatteiden mukaisesti. Päätoimisena pidettäisiin koulutusta, joka edellyttää päätoimista keskittymistä opintoihin. Tällaisena pidettäisiin päiväopetuksena järjestettyjä lukion, kansanopiston ja ammatillisen oppilaitoksen opintoja (mukaan lukien liikunnan koulutuskeskuksissa ja musiikkioppilaitoksissa annettava ammatillinen koulutus) sekä opintoja korkeakoulututkinnon suorittamiseksi.

Monimuotokoulutuksena järjestettyä koulutusta ja ammatillisen lisäkoulutuksen päätoimisuuden arviointia varten on tarpeen lisäksi säätää perusteista, joilla muuta opiskelua pidetään päätoimisena. Esityksen mukaan koulutus katsottaisiin päätoimiseksi, jos oppilaitoksen vahvistaman opetussuunnitelman mukainen työmäärä on keskimäärin 25 opetustuntia viikossa tai kolme opintoviikkoa kuukaudessa. Määrittely olisi yhdenmukainen opintotukea koskevassa lainsäädännössä omaksuttujen periaatteiden kanssa.

7 §. *Tukeen oikeuttava aika.* Tukea maksettaisiin koulutusajalta enintään kaksi vuotta. Sitä maksettaisiin kuitenkin enintään vuoden 1999 loppuun. Tukeen oikeuttava aika vastaisi aikuisopintorahan kestoa. Jos koulutus jatkuu pidempään, toimeentulo turvattaisiin opintotuella.

Työttömyysturvalain ja työmarkkinatuesta annetun lain mukaan päätoimisella opiskelijalla ei ole oikeutta työttömyysetuuksiin myöskään opiskelun välisenä loma-aikana. Koska opiskelijan siirtyminen oppilaitoksen loma-ajaksi toimeentuloturvajärjestelmästä toiseen ei muutoinkaan olisi tarkoituksenmukaista eikä opiskeluun kannustavaa, tukea maksettaisiin samoin kuin työvoimapolitiikkaan aikuiskoulutukseen osallistuvalla opiskelijalle myös koulutusaikaisilta lomajaksoilta. Vastaavasti lomajaksoit luettaisiin mukaan

tuen enimmäiskeston.

8 §. *Opiskelijan velvollisuudet.* Pykälässä ehdotetaan säädettyä opiskelijan velvollisuudesta osallistua koulutukseen sekä siitä, milloin koulutus on katsottava keskeytyneeksi.

Opiskelijalla olisi oikeus ehdotetun lain mukaisesti saada työttömyyspäivärahan taosoinen koulutusaikainen tuki kahden vuoden ajalta ilman, että tuki kuluttaa työttömyysturvalain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettua 500 päivän työttömyyspäivärahakautta. Tämän vuoksi tuen maksamisen edellytykseksi ehdotetaan, että opiskelija myös osallistuu koulutukseen säännöllisesti ja edistyy opinnoissaan. Jos opiskelija ei osallistu koulutukseen, muu oppilaitos kuin korkeakoulu keskeyttäisi koulutuksen, jolloin myös tuen maksaminen lopetettaisiin.

Pykälän 3 momentissa olisi perussäännös siitä, milloin koulutus on katsottava keskeytyneeksi. Jos opiskelija olisi poissa koulutuksesta tai opetussuunnitelman mukaisesta koulutuksesta tai muutoin laiminlöisi opiskeluaan niin olennaisesti, ettei hän ilmeisesti kykenisi hyväksyttävästi suoriutumaan opinnoistaan, olisi oppilaitoksen katsottava koulutus keskeytyneeksi. Ratkaisevaa on, kykeneekö opiskelija mahdollisista poissaoloistaan huolimatta suoriutumaan opinnoista, eikä poissaolon syy sinänsä. Se, milloin koulutus on kussakin tapauksessa katsottava keskeytyneeksi, ei ole yleisillä säännöillä määriteltävissä eri koulutusmuotojen ominaispiirteiden ja järjestämistapojen vuoksi. Koska julkisen valvonnan alaisia oppilaitoksia koskevissa säännöksissä ja niiden järjestysäänneissä on opiskelijan velvollisuuksia koskevia määräyksiä, sovellettaisiin niitä luonnollisesti myös tässä esityksessä tarkoitettuihin opiskelijoihin.

Yliopistoissa opiskeluoikeus on periaatteessa ikuinen. Siten opiskelujen laiminlyönti ei johda koulutuksen keskeyttämiseen oppilaitoksen toimin. Tarkoituksena on, että korkeakoulun yhteydessä toimiva opintotukilautakunta antaisi työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle lausunnon opintojen edistymisestä. Lausunnon antamiseen liittyvistä menettelytavoista ja opintojen riittävästä edistymisestä säädettaisiin asetuksella.

9-11 §. *Opiskelijan tietojenantovelvollisuus. Työvoimatoimiston tietojenantovelvollisuus. Oppilaitoksen tietojenantovelvollisuus.* Pykälissä ehdotetaan säädettyä tietojenantovelvollisuudesta. Koulutusaikaisen

tuen maksajien on oltava tietoisia maksatukseen vaikuttavista koulutusolosuhteiden muutoksista. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi sekä opiskelijaa, työvoimatoimistoa että oppilaitosta koskevasta tietojenantovelvollisuudesta.

Lakiehdotuksen 9 §:n mukaan opiskelijan olisi esitettävä koulutusaikaisen tuen maksajalle selvitys tuen suuruuteen vaikuttavista tuloista ja niissä tapahtuvista muutoksista sekä annettava tuen maksamista varten muut tarpeelliset tiedot. Hakemuksensa liitteeksi opiskelijan tulisi liittää myös oppilaitoksen todentama ilmoitus koulutuksen aloittamisesta. Opiskelijan tulisi ilmoittaa tuen maksajalle myös koulutuksen keskeyttämisestä.

Opiskelijan tulisi esittää työvoimatoimistolle selvitys koulutuksen aloittamisesta sekä koulutuksen laajuudesta ja sisällöstä. Lain 10 §:n mukaan työvoimatoimisto ilmoittaisi tuen maksajalle koulutuksen aloittamisesta sekä siitä, onko koulutus 5 §:ssä tarkoitettua ammatillisia valmiuksia edistävää koulutusta. Työvoimatoimisto ilmoittaisi tuen maksajalle myös, onko koulutus päätoimista, onko henkilö koulutusta aloittaessaan työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa, onko hän työllisyysasetuksen 2 §:ssä tarkoitettu pitkäaikaistyötön ja onko henkilö aloittanut päätoimiseksi katsottavan yritystoiminnan.

Oppilaitos ilmoittaisi työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle opiskelijoista, jotka keskeyttävät koulutuksen tai joiden koulutus on päätetty keskeyttää. Tätä tarkoitusta varten tuen maksaja toimittaisi massaluovutuksena oppilaitokselle niiden opiskelijoiden nimet ja henkilötunnukset, joille on myönnetty tukea kyseisessä oppilaitoksessa opiskelua varten.

Työmarkkinatukijärjestelmässä työvoimatoimikunnan tai työvoimatoimiston antama lausunto työvoimapolitiittisten edellytysten täyttymisestä on Kansaneläkelaitosta sitova. Samaa periaatetta ehdotetaan noudatettavaksi ehdotetun lain perusteella annettaviin lausuntoihin.

12 §. *Työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja työmarkkinatuesta annetun lain soveltaminen.* Ehdotetun lain perusteella myönnettävään koulutustukeen sovellettaisiin, mitä työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 §:ssä säädetään oikeudesta koulutustukeen, sekä säännöksiä täysimääräisen koulutustuen määrittelystä, vähennetystä koulutustuesta ja koulutustuen saamisen rajoituksista. Koulutustuen

hakemisesta, myöntämisestä, epäämisestä ja takaisinperinnästä annettavaa päätöstä, muutoksenhakua, maksamista, koulutustuen perimistä eräissä tapauksissa, ulosmittausta ja takaisinperintää koskevia työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain säännöksiä, samoin kuin mainitun lain 31 §:ssä tarkoitettuun tiedonsaantiin, työttömyysturvalain soveltamiseen sekä 33 §:n mukaista opintososiaalisia etuuksia koskevien määräysten ja ohjeiden antamiseen liittyviä säännöksiä sovellettaisiin ehdotetun lain nojalla maksettavaan tukeen.

Lain 3 §:n 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että työmarkkinatukijärjestelmän piiriin kuuluvalla koulutusaikaisen tuen saamisen perusedellytykset olisivat samat kuin työmarkkinatuesta annetun lain nojalla työvoimapolitiittisen aikuiskoulutukseen osallistuvan oikeuteen sovelletaan. Ehdotuksen 12 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että tukeen ja tukea koskevaan asiaan, kuten hakemiseen, myöntämiseen, maksamiseen, tukea saavan muiden tulojen huomioon ottamiseen, muutoksenhakuun ja takaisinperintään sovellettaisiin työmarkkinatuesta annetun lain säännöksiä.

13 §. *Tuen rahoitus.* Tuki rahoitettaisiin kokonaan valtion varoista valtion talousarviossa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan tarkoitusta varten varatulla määrärahalta. Menojen kattamiseksi valtion tulisi suorittaa Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille ennakkoa. Ennakkomenettelystä ja valtion rahoituksen suorittamisesta säädettäisiin tarkemmin asetuksella. Toimeenpanosta aiheutuvat hallintokulut luettaisiin Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen hallintokuluiksi, eikä niihin maksettaisi valtion eikä työttömyyskassojen keskuskassaan osuutta.

14 §. *Mualla laissa olevien viittaussäännösten soveltaminen.* Tukeen ehdotetaan muuten sovellettavaksi samoja säännöksiä kuin työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutustukeen. Pykälä sisältää tätä koskevan yleisen viittaussäännöksen. Tämän vuoksi esimerkiksi aika, jolta tukea maksetaan, oikeuttaisi työeläkelaeissa tarkoitettuihin työeläkelisiin. Päivät, joilta tukea on maksettu, jatkaisivat työeläkelaeissa tarkoitettua tulevaa aikaa, eli niitä ei otettaisi huomioon laskettaessa työsuhteen päättymisen jälkeistä 360 päivän pituista niin sanottua jälkikarenssiaikaa. Muutenkin tuki yhteensovitettaisiin samalla

tavoin kuin työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen koulutustuki. Vastaavasti pykälän viittaussäännöksen nojalla muualla lainsäädännössä olevia työmarkkinatukea koskevia säännöksiä sovellettaisiin, jos ehdotetussa laissa tarkoitettu tuki on maksettu työmarkkinatukena.

Pykälän 2 momenttiin otettavaksi ehdotetun säännöksen mukaan aika, jolta tukea on maksettu, ei kerryttäisi työttömyysturvan peruspäivärahan tai ansioon suhteutetun päivärahan edellytyksenä olevaa työssäoloehdotusta.

15 §. *Asetuksenantovaltuus.* Tarkemmat täytäntöönpanoon liittyvät säännökset ehdotetaan tarvittaessa annettavaksi asetuksella.

16 §. *Voimaantulo.* Pykälä sisältäisi voimaantulosäännöksen. Lain 14 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siitä, että lain mukainen koulutus ei kerryttäisi työttömyysturvalain 13 §:n 5 momentissa ja 16 §:n 9 momentissa tarkoitettua työssäoloehdotusta. Kyseiset työttömyysturvalain säännökset ovat väliaikaisesti voimassa vuoden 1998 loppuun.

Lakia sovellettaisiin koulutukseen, joka alkaa lain voimaantulon jälkeen. Siten lakia sovellettaisiin, vaikka tukea hakeva olisi valittu koulutukseen jo ennen lain voimaantuloa, jos koulutus alkaa vasta lain voimaantulon jälkeen.

Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

1.2. Opintotukilaki

6 §. *Opintotuen saamisen rajoitukset.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 kohta, jossa pitkäaikaistyöttömän omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa tarkoitettu

koulutusaikainen tuki määriteltäisiin opintotuen estäväksi etuudeksi. Samalla pykälän 12 ja 13 kohtaan ehdotetaan tehtäviksi 14 kohdan lisäämisestä johtuvat tekniset muutokset.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotetun pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemista koskevan lain nojalla annettava asetus sisältäisi lakia täydentävät säännökset opintojen edistymisen määrittelystä sekä rahoituksen ennakkomennettelyä, valtion rahoituksen suorittamisesta ja maksamisenmenettelyä. Samoin työvoimatoimikunnan ja työvoimatoimiston välisestä tehtävänjaosta annettaessa sitovia lausuntoja työmarkkinatuen saamisedellytysten täyttymisestä säädettäisiin asetuksella.

Työministeriö antaisi ohjeita työvoimatoimistojen tehtävistä etuuden maksatuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriö antaisi yleiset säännökset etuuden myöntämis- ja maksamisenmenettelyä. Kansaneläkelaitos antaisi alaisilleen toimistoille tarkempia ohjeita etuuden maksamisenmenettelyä. Opetusministeriö antaisi ohjeita valintamenettelyä ja koulutuksen kohdentamisesta.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 1997. Uutta lainsäädäntöä sovellettaisiin koulutukseen, joka alkaa lakien tultua voimaan ja viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 1998.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**pitkäaikaistyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tämän lain mukaisesti turvataan pitkään työttömänä olleen, Suomessa asuvan toimeentulo. Toimeentulon turvaamisen edellytyksenä on, että työttömänä ollut hakeutuu omaehtoiseen, ammatillisia valmiuksiaan edistävään koulutukseen. Toimeentulo turvataan maksamalla tukea koulutuksen ajalta.

2 §

Toimeenpano

Tässä laissa tarkoitettu koulutus rahoitetaan ja järjestetään opetusministeriön hallinnonalalla. Koulutusaikaisen tuen toimeenpanoa johtaa ja valvoo työministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriö valvoo menettelyä, jota noudatetaan tukea myönnettäessä ja maksettaessa.

Koulutusaikaisen tuen myöntämisestä ja maksamisesta huolehtivat Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassalaissa (603/1984) tarkoitett työttömyyskassat.

3 §

Omaehtoisen opiskelun tuki

Koulutusajalta opiskelijalla on oikeus koulutukseen työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) ja sen nojalla annettujen säännösten mukaisesti tai työmarkkinatukeen siten kuin työmarkkinatuesta annetussa laissa (1542/1993) tai sen nojalla työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvan oikeudesta säädetään, jollei tässä laissa tai sen nojalla toisin säädetä.

Opiskelijalla ei ole oikeutta saada työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 17 tai 27 §:ssä taikka työmarkkinatuesta

annetun lain 10 §:n 2 momentissa tarkoitettuja etuuksia.

4 §

Tuen saamisen yleiset edellytykset

Edellä 3 §:ssä tarkoitettuun tukeen on oikeus sillä, joka aloittaa päätoimisen ammatillisia valmiuksiaan edistävän koulutuksen. Tukeen on oikeus myös sillä, joka ryhtyy päätoimisesti jatkamaan ennen työttömyytään keskeytyneitä, ammatillisia valmiuksiaan edistäviä opintoja.

Tuen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on koulutuksen aloittaessaan,

1) työttömänä työnhakijana työvoimatoimistossa;

2) työllisyyslaissa (275/1987) ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitettu pitkäaikaistyötön; sekä

3) ansainnut välittömästi edeltäneiden 18 vuoden aikana työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään 12 vuotta, jolloin lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkeläisissä (134/1962) tarkoitetuissa työsuhteissa saatujen ansioiden perusteella aika, jona eläkettä on ansaittu, lasketaan niin kuin sanotun lain 4 §:n 6 momentissa säädetään.

Opiskelijavalinnoista on voimassa, mitä niistä erikseen säädetään tai määrätään.

5 §

Ammatillisia valmiuksia edistävä koulutus

Ammatillisia valmiuksia edistävänä koulutuksena pidetään julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa järjestettävää yhdenjaksoista, vähintään 20 opintoviikon laajuista koulutusta, joka:

8 §

1) johtaa ammatilliseen perustutkintoon, opistoasteen tutkintoon tai ammattikorkeakoulututkintoon;

2) valmistaa näyttötutkintona suoritettavaan ammatti- tai erikoisammattitutkintoon tai ammatilliseen perustutkintoon; taikka

3) aikaisemmin alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon tähdänneellä mutta nämä opintonsa ennen 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua työttömyyttään keskeyttäneellä johtaa samaan tutkintoon.

Jos yleissivistävän koulutuksen puuttuminen on esteenä työllistymiselle tai osallistumiselle ammatilliseen koulutukseen ja koulutuksen tarve todetaan työllisyyslain 17 §:ssä tarkoitetussa työllistymissuunnitelmassa, peruskoulun oppimäärän suorittaminen tai lukion oppimäärän loppuunsaattaminen rinnastetaan 1 momentissa tarkoitettuun koulutukseen.

Ammatillisia valmiuksia edistävänä koulutuksena pidetään myös vähintään 30 opintoviikon laajuista ammatillisen lisäkoulutuksen rahoituksessa annetussa laissa (1138/1996) tarkoitettua lisäkoulutusta sekä ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa järjestettyjä vastaavanlaajuisia erikoistumisopintoja.

6 §

Koulutuksen päätoimisuus

Päätoimisena koulutuksena pidetään ammatillisen oppilaitoksen, lukion tai kansanopiston päiväopetuksena järjestettyjä opintoja sekä korkeakoulututkinnon suorittamiseen tähtäävää opiskelua.

Muuta koulutusta pidetään päätoimisena, jos koulutus- tai opetussuunnitelman edellyttämä työmäärä on keskimäärin vähintään 25 opetustuntia viikossa tai keskimäärin kolme opintoviikkoa kuukaudessa.

7 §

Tukeen oikeuttava aika

Tässä laissa tarkoitettua tukea maksetaan koulutuksen ajalta enintään kaksi vuotta. Tukea ei kuitenkaan makseta 31 päivän joulukuuta 1999 jälkeiseltä ajalta.

Tukea maksetaan myös lomajaksoilta koulutuksen aikana.

Opiskelijan velvollisuudet

Opiskelijan tulee säännöllisesti osallistua koulutus- tai opetussuunnitelman mukaiseen koulutukseen.

Säilyttääkseen oikeuden tukeen opiskelijan tulee edistyä opinnoissaan. Siitä, milloin opinnoissa edistyminen korkeakoulussa katsotaan riittäväksi, säädetään asetuksella.

Jos opiskelija on ollut poissa koulutus- tai opetussuunnitelman mukaisesta koulutuksesta siten, ettei hän ilmeisesti kykene hyväksyttävästi suoriutumaan suunnitelman mukaisista opinnoista, tai jos hän on muuten olennaisesti laiminlyönyt opintojaan, koulutuksen katsotaan keskeytyneen.

9 §

Opiskelijan tietojenantovelvollisuus

Opiskelijan on esitettävä tuen maksajalle selvitys tuen suuruuteen vaikuttavista tuloista ja muutoksista, ilmoitettava koulutuksen aloittamisesta ja keskeyttämisestä sekä annettava tuen maksamista varten muut tarpeelliset tiedot.

Opiskelijan on esitettävä työvoimatoimistolle selvitys koulutuksen aloittamisesta sekä koulutuksen laajuudesta ja sisällöstä.

10 §

Työvoimatoimiston tietojenantovelvollisuus

Työvoimatoimiston tulee ilmoittaa tuen maksajalle tiedot koulutuksen aloittaneista, 4 §:n 1 momentissa, 4 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa sekä 5 ja 6 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymisestä sekä annettava työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 21 §:n 3 momentissa tarkoitettut tiedot.

Työmarkkinatukiasiassa ilmoitukseen sovelletaan, mitä työmarkkinatuesta annetun lain 3 §:n 3 momentissa ja sen nojalla sekä mainitun lain 34 §:ssä säädetään työvoimapolitiittisesta lausunnosta.

11 §

Oppilaitoksen tietojenantovelvollisuus

Oppilaitoksen on viipymättä ilmoitettava tuen maksajalle koulutuksen päättymisestä

tai keskeytymisestä. Opiskelijalle on ennen ilmoituksen tekemistä varattava tilaisuus selvityksen antamiseen asiasta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden toteuttamiseksi työttömyyskassa ja Kansaneläkelaitos toimittavat massaluovutuksena oppilaitokselle niiden opiskelijoiden nimet ja henkilötunnukset, joille on myönnetty tämän lain nojalla koulutus- tai työmarkkinatukea.

12 §

Työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja työmarkkinatuesta annetun lain soveltaminen

Jollei tästä laista muuta johdu, tukeen ja tukea koskevaan asiaan sekä muutoksenhaakuun sovelletaan, mitä työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 2 §:ssä sekä 5 ja 6 luvussa säädetään koulutustuesta ja koulutustukea koskevasta asiasta sekä mitä työmarkkinatuesta annetussa laissa säädetään työmarkkinatuesta ja työmarkkinatukea koskevasta asiasta. Mitä työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 31 §:ssä säädetään koulutuspalvelujen tuottajasta, koskee myös oppilaitosta.

13 §

Tuen rahoitus

Tuki maksetaan valtion varoista valtion talousarviossa tarkoitukseen osoitetulla määrärahalla.

Tämän lain mukaisesta toiminnasta Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille aiheutuvat hallintokulut luetaan niiden omiksi hallintokustannuksiksi.

Valtion on suoritettava Kansaneläkelaitokselle ja asianomaisille työttömyyskassoille

ennakkoa.

Valtion rahoituksen ja ennakon suorittamisesta ja maksamisenmenettelystä säädetään asetuksella.

14 §

Muulla laissa olevien viittaussäännösten soveltaminen

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä tai määräyksissä viitataan työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutustukeen, ansiotukseen tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaiseen työmarkkinatukeen, viittauksen katsotaan tarkoittavan tämän lain mukaista tukea, jollei tästä laista muuta johdu.

Mitä työttömyysturvalain 13 §:n 5 momentissa ja 16 §:n 9 momentissa säädetään koulutuksen lukemisesta työssäoloehtoon, ei sovelleta tämän lain perusteella maksettuihin tukeihin.

15 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1997. Lain 14 §:n 2 momentti on voimassa vuoden 1998 loppuun.

Lakia sovelletaan koulutukseen, joka alkaa lain tultua voimaan ja viimeistään 31 päivänä heinäkuuta 1998.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**opintotukilain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 6 §:n 12 ja 13 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 1665/1995, sekä
lisätään 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi muutettuna mainitussa laissa 1665/1995 ja laissa 1133/1996, uusi 14 kohta seuraavasti:

6 §

Opintotuen saamisen rajoitukset

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

14) saa pitkäaikaistyöttömän omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (/1997) tarkoitettua koulutusaikaista tukea.

12) saa vieraan valtion opintotukea, jota myönnetään maassa pysyvästi asuvalle;

13) saa vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaista vuorottelukorvausta; taikka

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1997.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 11 päivänä huhtikuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Työministeri *Liisa Jaakonsaari*

2.

Laki**opintotukilain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 6 §:n 12 ja 13 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 1665/1995, sekä
lisätään 6 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi muutettuna mainitussa laissa 1665/1995 ja laissa 1133/1996, uusi 14 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

Opintotuen saamisen rajoitukset

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

12) saa vieraan valtion opintotukea, jota myönnetään maassa pysyvästi asuvalle; *tai*

13) saa vuorotteluvapaakoikeilusta annetun lain (1663/1995) mukaista vuorottelukorvausta.

12) saa vieraan valtion opintotukea, jota myönnetään maassa pysyvästi asuvalle;

13) saa vuorotteluvapaakoikeilusta annetun lain (1663/1995) mukaista vuorottelukorvausta; *taikka*

14) saa pitkäaikaistyöttömän omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (/1997) tarkoitettua koulutusaikaista tukea.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1997.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.
